

Slette Historier

37 historie fra fiskerlejet Sletten og nærmeste omegn

Samlet og genfortalt af Niels-Jørgen Pedersen

Slette Historier

37 historier fra fiskerlejet

Sletten og nærmeste omegn

Udgivet som årsskrift 2004 for
Fredensborg-Humlebæk Lokal-
historiske Forening

Slette Historier

37 historie fra fiskerlejet Sletten og nærmeste omegn

Samlet og genfortalt af Niels-Jørgen Pedersen

Slette Historier

37 historie fra fiskerlejet Sletten og nærmeste omegn

*Udgivet af Fredensborg-Humlebæk Lokalhistoriske Forening
som årsskrift for 2004*

© Tekst og billedredaktion: Niels-Jørgen Pedersen

Sats og tryk: Rosendahl · Esbjerg

ISSN 0902-0640

ISBN 87-990 322-0-1

*Hvor intet andet er angivet, er det anvendte billedmateriale
hentet fra eget kopi-arkiv samlet af lånte fotos fra folk i Sletten.*

*Billedet på omslagets forside, blev bragt i dagbladet Politiken
12. september 1943, under overskriften: "Fyraften midt på dagen".*

*Billedet på titelbladet er fra omkring 1950. Personerne er: Jens Peter Petersen,
kaldet Krukken og Frederik Ferdinand Pedersen, kaldet Bumse eller Perledykkeren.*

Denne udgivelse er støttet af:

Humlebæk Erhvervsforening

Lions Club Humlebæk

Kultur- og Erhvervsudvalget, Fredensborg-Humlebæk kommune

Sletten Beboerforening

Sletten Havns 100-års Jubilæumsfond

Indhold

Indledning 7

Sletteboernes oprindelse 9

En uheldig bøddel 10

Tre gamle sagn 11

Et slagsmål på Nyrup Kro 12

Matros 118 13

Den små Søren 14

En slem forskrækkelse 16

Højmanden 18

Ævleskud 20

Overtro 22

Uden en klink 24

Da Sletten blev svøbt i fløj 26

Sko'maren 27

Kadrejerne 28

Havets synder 29

Hans La'sen 32

Stjernekekikeren 33

Sletten you know 34

Forsørgelse 39

Den sidste afsked 39

Du bist den Jungelgrad 40

Majorerne 41

Sjemsen fortæller 43

Et hul i isen' 44

Hvo' nær kær boden 45

De' kyvler de' kyvler 46

Lejerne imellem 47

En stor og en lille 50

Klugernes udflugt 51

Øgenavne 52

Kilder 58

Ved Sladrebænken på nordre mole. Omkring 1950.

Fra venstre: Jens Albert Jensen, Blom – Jørgen Sigfred Jensen, Sorte Valde – Hans Christian Petersen, Sjemsen – Bendt Rasmussen, – Svend Erik Svendsen, – Karl Rose Petersen, Slutteren, – Anders Bagger, Sæve Majer – Erik Carlsen – Jens Anthon Jensen, Torper Jens.

Indledning

Umærkeligt ændres tingene omkring os. Det, der er virkelighed i dag, er historie i morgen. En fortærsket vending, men ikke mindre rigtig af den grund.

De mest betydningsfulde og bemærkelsesværdige hændelser, der sker omkring os, genopfriskes og bliver fortalt igen og igen. Det er ikke sikkert, at alt det, der fortælles, er helt sandfærdigt, men ved gentagelser bliver en hændelse til en historie mere eller mindre formet af fortælleren. Sådan er det også med historierne fra Sletten.

Formentlig er der altid blevet fortalt historier folk og folk imellem. Hver familie har deres historier, som de vender tilbage til, og som måske er blevet fortalt gennem flere generationer. Det samme kendes på arbejdspladser og andre steder, hvor man jævnligt mødes.

Med denne udgivelse er det tilstræbt at fortælle historier med handling og pointe. Hvad der mere bredt er blevet fortalt om huse og slægter i Sletten, vil der forhåbentlig blive lejlighed til at gøre rede for en anden gang.

Hovedparten af de historier fra Sletten og nærmeste omegn, der her er samlet og genfortalt, er hørt på havnen, på kroen eller hvor der nu har været lejlighed til at lytte.

Nogle af historierne er hentet fra ældre trykte kilder og kan tages som eksempler på historier, der er blevet fortalt langt tilbage i tiden. En del af historierne har tidligere været trykt i *En vandring gennem det gamle Sletten*.

Flere af de gamle sletteboere var rigtig gode fortællere. Kom de først i gang og fortællingen tog dem, kunne de slå over i et længst forsvundet sprogbrug, som det kan være vanskeligt at gengive med det rette udtryk. En slags lydskrift er forsøgt efter bedste evne.

Som det er ganske almindeligt de fleste steder, så har ældre mennesker på Sletten det også ret godt med at fortælle om gamle dage. Der var også dem, der kun ville tale om krigen, altså den sidste. Og så var der dem, der havde fået nok af fortiden og kun ville tale om, hvad der rørte sig her og nu, men det var de færreste.

Forhåbentlig kan denne samling give anledning til at endnu flere historier huskes og fortælles.

Med god fornøjelse
Niels-Jørgen Pedersen

Dagløcke Slet.

Jacop Jüde.

i Thønne Thorsk.

Søffrenn Jüde.

i Thønne Thorsk.

Niels Jüde.

i Thønne Thorsk.

Las Pedersenn.

i Thønne Thorsk.

Lauritz Hannsen.

i Thønne Thorsk.

Niels Thommisen.

i Thønne Thorsk.

Rasmüs Huedboe.

i Thønne Thorsk.

Oluff Hannsen.

i Thønne Thorsk.

Jacop Laüritzen.

i Thønne Thorsk.

Günnde Jacopsen.

i Thønne Thorsk.

Chrestenn Søffrensen.

i Thønne Thorsk.

Dagløcke Slet.

Jacop Jüde.

Søffrenn Jüde.

Niels Jüde.

Las Pedersenn.

Lauritz Hannsen.

Niels Thommisen.

Rasmüs Huedboe.

Oluff Hannsen.

Jacop Laüritzen.

Günnde Jacopsen.

Chrestenn Søffrensen.

Navnene på de elleve
tidligst kendte sletteboere,
som hver årligt skal aflevere
1 Thønne Thorsk
til det kongelige fadebur.

Hentet fra:

Jordbogenn thill

Fredericksborg oc

Kronneborg Slotte,

fran paaskenn 1582

thill samme aaes dag 1583.

Sletteboernes oprindelse

Elleve mænds navne udfylder Slettens første blad i skatteprotokollen. Efter deres efternavne at dømme er tre jyder, én stammede fra Hven, og alle forventes at kunne levere en hel tønne torsk om året til det kongelige fadebur på slottet ved Helsingør. Siden blev byrden dog modereret til det halve. Hvor disse mennesker mere præcist er kommet fra, og hvorfor de bosatte sig netop her på dette tidspunkt, får vi ganske givet aldrig noget entydigt svar på.

Hen imod fire hundrede og halvtreds år er der forløbet, siden Daugløkke Slette i 1562 nævnes første gang. Helt nøjagtigt hvornår de første folk slog sig ned på denne skønne plads ved Sundet, kan ikke fastsættes. Men skatteinddriverne have også dengang ganske godt styr på deres ofre. Det er i *Jordboggenn thill Fredericksborg och Kronneborg Slotte, fran paaskenn 1582 thill samme aaes dag 1583*, at de tidligste kendte navne på stedets beboere dukker op. Formodentlig er det disse elleve fiskere og jordbrugere, der sammen med deres familier tyve år tidligere, som de første har ryddet pladsen neden for strandbakken og slået sig ned her.¹

Når talen er faldet på sletteboernes oprindelse, så er der en gammel historie, der med det rette glimt i øjet, men også med en hvis respekt, er blevet fortalt gennem generationer.

I en fjern fortid strandede der her på kysten et portugisisk skib. Søfolkene fra skibet reddede sig i land og fandt sig til rette med befolkningen her omkring. De bosatte sig og giftede sig ind i de stedlige familier. Fra disse søfolk nedstammer så sletteboerne. På Sletten er de sydlandske gener, der undertiden dukker op som mørkt hår og iltert temperament, altid blevet forklaret med denne legende. At tale om kulsviere er helt forkert; de var jo af bonde æt.

Når denne historie er fortalt, skal det for helhedens skyld tilføjes, at historier med et lignende indhold også er blevet hørt blandt fiskerne på Taarbæk og Skovshoved. Fra Skovshoved kendes denne version: “– i slutningen af 1600-tallet strandede et spansk skib i Øresund. Besætningen fik husly i landsbyen Stokkerup, der senere blev begravet under Eremitagesletten. Spaniolernes ophold resulterede i en del sorthårede børn der som voksne slog sig ned i fiskerlejerne Taarbæk og Skovshoved.”²

En uheldig bøddel

Fra trykte kilder kan der hentes flere gamle beretninger, der knytter sig til fiskerlejet Sletten. Af disse hører sagnet om den uheldige bøddel til blandt de ældste.

På en ølbod i Helsingør traf bøddlen i november 1581 en gammel kvinde, Kirstine Jep Brænders. Efter en heftig ordveksling de to imellem havde bøddlen slået kvinden over armen med sit piske-skaft. Grædende løb hun da ud, men vendte sig i døren og svor:

“Du skal komme til at svie så længe på din arm, som jeg svier på min.”

Nogen tid efter stod bøddlen i sin dør. Et svin kom løbende forbi på gaden, og han tog en sten op for at kaste den efter svinet, men idet han kastede, brødes benet i hans overarm. Han anklagede da kvinden for at have forhekset ham. Han var dog ikke mere vanfør end at han kunne udføre sit embedes pligter.

Et halvt år senere skulle han på Sletten henrette en kvinde, der havde stået i utilladeligt forhold til sin svoger. Ved første hug sårede han hende kun lidt i halsen, endnu en fem, seks gange huggede han forkert, hun skreg fremdeles, så kastede han rettersværdet fra sig og satte af sted i løb over grøfter og gærder, men mængden for efter ham og sønderrev ham.

Da bøddlen var omkommet så ynkeligt, mødte hans enke på rådhuset og anklagede kvinden, der havde svoret ulykke over hendes mand som den egentlig skyldige i hans død. Der var også andre, der havde trolddom at sige Kirstine Brænders på, så med fuld føje blev hun siden brændt.

Historien er hentet fra Helsingørs tingbog fra 1500-årene af Troels-Lund i værket om Dagligt liv i Norden.³

*Førstelærer O.J.R.Madsen Sletten Skole.
Her fotograferet sammen med sin anden kone
omkring 1920.*

Tre gamle sagn

Førstelærer O.J.R. Madsen på Sletten Skole var blandt så meget andet også interesseret i egnens fortid. I 1926 fik han i den lokale avis *Avertissementstidende* trykt en række artikler om VOR SKØNNE KYST. Han samlede gamle sagn fra egnen. De følgende sagn har han omkring 1920 meddelt folkemindesamlere Anders Uhrskov. De to første, der handler om moser, er sikkert blevet fortalt i Daugløkke, selvom de nævnes under Sletten.

Lygtemænd mødte man ikke sjældent ved moser i efterårsmørket. Ved at gå efter et sådant lys vil man snart være vildfarende. "Naar man mødte eller i Afstand saa en Lygtemand, skulde man, hvis man havde sin Pibe tændt, puste Ilden ud til den modsatte Side af Lygtemanden. Hjalp dette Middel ikke, skulde man vende Trøjen, eller hvad man havde paa af Overtøj, saa forsvandt Lygtemanden aldeles bestemt."

En ung mand havde af skinsyge druknet sin kæreste i en mose. "En Aften kom en Kone gaaende sammen med sine Børn over Mosen, men de kunde ikke komme frem, for der var noget, som blev ved at løbe omkring dem, dog kunde de ikke se noget. Da sagde Konen til Børnene, at de skulde vende deres Vanter, og da de havde gjort det, kunde de komme frem. Den næste Dag saa Konen, at hun var fuld af Ar i Ansigtet, hun gik da til en klog Mand der sagde, at Arrene havde hun fået, fordi hun talte den Aften."

"Engang var der kommet en stor Hval ind i Øresund, men da den paa sin Fart var kommet ind i Nivaabugten ud for Teglværket, hvor Digteren Kaalund i sin tid var Bestyrer, fik den pludselig Lyst til at vende om. Ved at udføre denne Vending kom en del af dens uhyre Legeme saa højt op paa Land, at Enden af dens Hale naaede op til Laveskov. Dær blev den rolig og uanfægtet liggende, skønt mange Mennesker begyndte at hugge store Stykker Spæk af den.

Dette Arbejde blev uforstyrret ved, indtil man naaede Navlen, da gav Hvalen sig til at brøle saa frygteligt, at alle i største Rædsel trak sig bort fra den. Dette Brøl blev ogsaa hørt af dens Mage i Østersøen, som hurtig ilede den til Hjælp og ved sin voldsomme Fart satte saa meget Vand ind paa Landet, hvor den mishandlede Hval laa, at denne slap ud og svømmede bort, uden at den tilsyneladende havde taget mindste Skade af det Hærværk, der var udøvet imod den."⁴

Et slagsmål på Nyrup Kro

De unge fiskere fra kysten havde ikke det bedste ry på sig i oplandet. Især dem fra Sletten havde ord for sjældent at gå af vejen for et rask slagsmål, når lejlighed bød sig.

Ældre mennesker i Fredensborg husker de fredelige piger fra Sletten, der kom med kurven på ryggen og solgte fisk. De unge fiskerknøse i sømandsgensere kom sjældent, men kom de endelig et par stykker sammen, så blev der altid ballade på et af værtshusene.

Et udskrift fra Herredsrettens protokol, fremdraget af historikeren Niels Stenfeldt, viser, at dette rygte ikke var helt ubegrundet. Ligeledes ses det, at denne sport ikke kun er af nyere dato.

“Det passerede udspandt sig en juni aften i 1768 i Nyrup Kro. Ved rettens behandling af sagen var hovedvidnet kropigen Dorthé Hansdatter. Hun forklarede, at der den aften var en del fiskere fra Sletten og en materialkusk Lars Bentzen fra Fredensborg i krostuen.

Der kom en ordstrid og slagsmål i gang, og krokonen, som var frugtsommelig, ville lægge sig imellem. Pigen havde haft så travlt med at holde sin madmoder udenfor, at hun ikke nøje havde fulgt slagets gang, men så meget havde hun lagt mærke til, at fiskerne havde kastet kusken på gulvet og dunket ham; de havde flere gange slukket lyset, det eneste, der var, en lille tælleprås, for i ro at kunne

prygge ham. Hver gang løb da krokonen ud i køkkenet for at tænde det igen. Endelig rejste kusken sig blødende og ville undløbe, men fiskerne for ud og hentede ham ind igen; han havde ikke fået nok. Hvad de var vrede over, blev ikke opklaret.

Fiskerne var beskændede, kusken derimod ikke. Den, der hylede højest her for retten, var dog ikke den mishandlede kusk, men spillemanden, Hans Nielsen, som klagede over, at – “de hafde slaget hans Fiol i støcker.” ”⁵

Matros 118

Langt de fleste unge fiskere aftjente deres værnepligt som matroser ved marinen. For mange var det første gang de for alvor var kommet hjemmefra. Det var en tid med mange oplevelser, der har givet anledning til et utal af historier, som man levede på siden hen.

Fisker Jens Thomassen på Snekkersten huskede følgende episode fra sin tid på korvetten Dagmar. Hans beretning blev i 1927 sat på tryk af folkemindesamleren Anders Uhrskov.

“Overkonstabel Lund, tiltalte en Dag sin Trop saalunde: “I kan jo nok forstaa, at jeg skal lære eder disse Øvelser, og hvis I staar tilbage, faar jeg Vrøvl, og derfor vil jeg bare sige jer, at naar I gør jer Umage og Flid, skal I faa saa meget Rør og Hvil, som jeg kan skaffe eder, – men dersom I ikke gør det og “sløjer a’ ”, skal jeg saaledes harpe eder igenem, at I skal glemme Gud og jert Fadervor, men aldrig mig.”

“Af og til fik vi Fiskere os en Roøvelse, men da vi i Reglen kunde ro bedre end Befalingsmændene, opstod der ofte Rivninger mellem os og dem.

En ung Mand fra Sletten og en Overmatros havde en Dag under Roøvelsen en Samtale.

Overmatrosen: “De ror ikke godt, 118.”

118: “Hva’ si’er Di, Overmatros Ejsen. Jeg har roet

fra Barnsben af, og Di kan ikke lære mig at ro. Vi Di ta’ en Aare, og jeg en anden, skal jeg vise Dem, at jeg skal ro Dem rundt.”

Overmatrosen: “De skal lade Aaren smække mod bagtollen.”

118: “De’ æ’ F. haspe mig slet ingen Nytte til.”

Overmatrosen: “Hold Mund og gør, som jeg siger.”

118: “Ja, jeg kan godt holde Mund, men det er dog rigtigt, som jeg siger.”

Overmatrosen: “Ti dog stille for F.” 118: “Ja, jeg kan godt tie stille.”

Overmatrosen: “De tier jo ikke, De maa jo være gal.”

118 (henvendende sig til os andre):

“Overmatrosen maa jo være tosset, jeg siger jo ikke et Ord.” ”⁶

Den små Søren

Før havnen blev bygget, måtte fiskerne på Sletten hale deres både på land for at beskytte dem mod søen. Når så Sundet viste sig fra sin mindre pæne side, var det temmelig byrdefyldt at stå ud og lige-
så at lande.

For at bryde søerne og mindske besværlighederne ved landingen havde man tre steder ved lejet samlet nogle stenrækker ud fra land, de såkaldte *vaser*. Vassen midt for byen på *Søren Mikkels Stadet* var den mest anvendte. Siden kom den til at ligge i vejen for havnebyggeriet.

På stranden omkring denne vase lå bådene tæt, når alle var hjemme. Var der så optræk til højvande, blev bådene trukket ekstra højt op i mod huse-
ne.

Søren Sørensen, kaldet *Den små Søren*, boede i huset norden for den nordre nedgang til vassen, der hvor man i dag går ned til havnen ad den Nordre Havnegyde. Engang, hvor der var optræk til nordenvinde med højvande og rendesø, havde de andre halet deres både lige lovlig tæt op omkring den små Sørens hus, og de havde sikkert også gjort det nogle gange før. Han var da blevet noget så lynende gal i skralden, som især små personer har det med at blive.

Om aftenen i ly af mørket var han gået ud og havde banket åretoldene så hårdt ned i essingen på de andres både, at træet flækkede flere steder, og toldene ikke var til at vride op.

Området midt i byen hvor vassen ved Søren Mikkels Stadet lå.

Udsnit af luftfoto fra omkr. 1960.

Da den rette sammenhæng blev kendt næste morgen, var det *Tysker Rasmus* der tog affære. Han havde ellers ord for at være en godmodig og rolig mand, men som sletteboerne i almindelighed var han heller ikke en, der lod sig byde ret meget.

Det siges, at han, denne store mand, gik lige ind i stuen til Søren og tog ham under den ene arm. Hvorefter han bar ham ned til vasen og fortsatte ud i søen lige så langt ud han kunne bunde, stadigvæk med Søren sprællende og råbende under armen. Der holdt han så Søren's hoved under vandet, indtil han var både rød og blå i kraniet og var lige ved at krepere. Så måtte *Den små Søren* på tro og love sværge på, at han aldrig ville gøre den slags igen.

Fortalt af Karl Anthon Rasmussen i 1996.

Tidligere trykt i *En vandring gennem det gamle Sletten*.

*Den små Søren's hus ved den Nordre Havnegyde.
Udsnit af postkort fra omkr. 1955.*

En slem forskrækkelse

Husene i Sletten kom gennem tiderne til at ligge temmelig tæt. Ved den ældste søns giftermål var det almindeligt, at man fandt plads til et nyt hus på forældrenes jord. Den yngste søn blev hjemme og passede forældrene. På denne måde blev der ad åre ikke meget plads mellem husene, og det har ofte givet anledning til mange bryderier. For det meste var det bagateller man kunne strides om i årevis.

Sjældent gik det dog så galt, som da *Enkens Jens*, Jens Jensen og sønnen *Enke Valde*, Valdemar Jensen, gik til håndgribeligheder mod den gamle Mogens Sørensen, som de havde set sig onde på.

Fejlagtigt havde de fået den opfattelse, at de ejede gyden ud for deres hus, der lå på hjørnet ved *Den sønder Bagergyde*. De ville så forbyde Mogens Sørensen adgang gennem gyden, til trods for at han alle sine dage havde trillet der igennem med sin garnbør. Mogens Sørensen boede oppe bagerst i gyden i *Mariesminde*.

Jens Jensen blev kaldt *Enkens Jens*, fordi hans gamle bedste havde siddet som enke i mange år. Siden var navnet blevet hængende ved familien. Opildnet af fruentimmerne havde far og søn så en dag stillet sig på lur i gyden og var sprunget på ofret, da han intetanende var kommet forbi. De havde grebet fat i ham og klemte ham op imod naboens stakit og råbte ad ham af fulde halse. Han

slap først fri, da et par andre fiskere kom forbi og lagde sig imellem.

Mogens Sørensen, der var temmelig fortunlet over den hårdhændede behandling, gik kun et par skridt, faldt så omkuld og udåndede kort efter. Læge og politi blev tilkaldt, hvorefter volds mændene blev ført til arresten i Fredensborg.

Denne hændelse udspandt sig den 22. september 1898. Det er siden blevet fortalt, at Enkerne tilbragte et halvt år bag lås og slå på vand og brød i Fredensborg, men det holder ikke stik med, hvad der kunne læses i Fredensborg avis fem dage senere den 27. september. Avisen meddelte, at Jens Jensen og søn var blevet løsladt efter at obduktionen havde vist, at dødsårsagen var et hjertetilfælde. Siden blev de frifundet i retten, men forskrækkelsen er ganske givet blevet hængende en rum tid efter.

Fortalt af Karl Anthon Rasmussen i 1996 suppleret med notitser fra Fredensborg Avis.

Resultatet af den foretagne Obduktion af afdøde Mogens Sørensen. Det er ved denne konstateret, at Mogens Sørensen har lidt af et stærkt Hjerteonde (Fettd degeneratio af Forbindelse med Forkalkning), og i denne Sygdom maa Marsagen til hans Dødsfald søges i Forening med det påførte Sørensen og Søn ere efter Resultatet i Obduktionen satte paa fri Fod. (Fr. N. Tid.)

Drabet i Sletten. (N. B.) Hillerød, d. 19de Oktober. Anledning af Drabet i Sletten Amt har i Tiltale mod Jens Sørensen i bekræftet Tiltale mod Jens Sørensen i hans Søn for Bøld med dødelig Udgan

Drabsagen fra Sletten. I den ved Amtets Foranledning rejste Sag mod de to Fiskere fra Sletten, der ved haardt Tryk mod et Plankværk stul

marfaget en gammel Fiskers Dø under den 15. ds. afsagt Dom, begge Fiskerne ere frifundne.

„Drabet“ i Sletten. For en Tid siden var der, som man vil erindre, megen Tale om en Begivenhed i Sletten, der fastfæstes som et Drab.

Fisker Mogens Sørensen havde haft en Trætte med Fisker Jens Sørensen og dennes Søn, og til Slut havde de to Sidst nævnte sat Mogens Sørensen haardt op mod et Plankværk. Strax efter overfaldtes den gamle Mogens Sørensen af et Udbefindende og afgik ved Døden.

Der rejstes derpaa Tiltale mod Jens Sørensen og hans Søn, men Underretten frifandt dem. Det samme gjorde i Gaar Overretten, for hvilken Sagen var indanført.

Avisnotitser bragt i Fredensborg Avis fra den 22 september 1898 til den 5 maj 1899.

Lokal-historisk Arkiv, Humlebæk Bibliotek.

En ubagelig Begivenhed indtra i Gaar i Sletten Fiskerleje. Nogle Fiskere bare bleve nuenige, og Skænderiet gik senere over til Haandgribeligheder, under hvilket to Fiskere trykkede en tredje, Mogens Sørensen, op mod et Statit. Antagelig har Sørensen ikke faaet den blideste Medfart; thi han omme sig hufeligt; et Pa andre Fiskere kom imidlertid til og befriet ham. Denne vakkede sig af Sted og Skridt, men kaldt saa om, hvorefter ma har ham ind i et Hus, hvor han nogl Minutter senere udaandede.

En Løge blev strax hentet, ligesom de påførte meldtes til Politiet.

Drabet i Sletten. De to Fiskere som forvoldte Fisker Mogens Sørensen Død, bleve i Gaar arresterede og ført til Arresten i Fredensborg. Det er konstateret ved Lighnet, at Døden skyldes haardt Tryk for Brystet.

Begivenheden i Sletten. Efter hvad vi erfare, er det tvivlsomt om Dødsarsagen er et Tryk mod Statittets Epitfer; man er efter Obduktionen tilbøjelig til at anse et Hjerteslag som Dødsarsagen.

Højmanden

Dengang i slutningen af 1800-tallet da havnen var ved at være færdigbygget, skulle der bruges en del jord til at fylde op på pladsen bagved landkajen. Der blev hyret nogle bønder med heste og vogne til at foretage transporten, og så blev der gravet. I første omgang tog man en del jordfyld oppe i bakken bagved Jens Peter Hansen, kaldet *Højmandens* hus, i dag Gl. Strandvej 194A. Det gjorde han meget kvalm over, medens det stod på, så den sidste del af fyldet blev hentet ved *Den lille Bakke* bagved Havets Minde sønden i byen.

Bag Højmandens hus var der blevet et stort hul i bakken og en plads, som han siden brugte til at tørre sine garn på. Men da de andre ville bryde den vej igennem for nemmere at komme op på *Den høje Bakke* med deres garnebører til stejlepladsen deroppe, ja, så gik Højmanden helt grassat. Først forsøgte han at spærre dem vejen på alle tænkelige måder med grene og tjørnebuske, og han lod sig ikke tale til rette.

Så samlede en gruppe fiskere sig med *Stødsel*, Jens Peter Petersen, i spidsen. Nu skulle de vise ham, hvem der bestemte.

Men *Højmanden* var ikke sådan at bide skeer med. Da de kom i samlet flok, lagde han sig i stilling bag sin halvdør med et gammelt, rustent jagtgevær.

“Den første der nærmer sig bir’ skodt”, råbte han.

Så tabte de modet og luskede af med deres børe. Det var ikke til at vide, hvad han kunne finde på. Derefter måtte de trille op ad den sædvanlige, lange og besværlige sti bag om husene, som de plejede van.

Historien om *Højmanden* er én af dem, der findes i mange versioner. Baggrunden for denne beretning er fortalt af Marta Petersen, kaldet *Måte* omkring 1965.

Husene på Gammel Strandvej nummer: 194A, 194 og 198B. Højmandens gamle hus yderst til venstre er ved at få nyt tag. Huset bagerst midt for fik han bygget omkring 1880.

Ævleskud

De første landliggere, der slog sig ned her omkring, fik i begyndelsen af sidste århundrede bygget deres prangende sommervillaer helt ude ved skrænterne, hvor der var den bedste sundudsigt. Især på strækningen mellem Hvilehjemmet og Louisiana ligger der mange af de ældste og største sommervillaer. Siden bredte de sig bag om Sletten og sydover. Når villaerne var færdigbyggede, og de velpassede haver var kommet godt med, så bugnede der om efteråret med frugt, som man ellers sjældent så på disse kanter eller ikke fandt anledning til at bruge penge på. Der var æbler, pærer og blomster. Enkelte steder, hvor det lykkedes, var der også vindruer. Disse fristelser var ofte for store for de mest foretagsomme af slettefiskernes unger. Pigtråd, låste havelåger og "Privat"-skilte gjorde kun udfordringen mere spændende.

Medens landliggeriet endnu var ret nyt, var der især et par knægte fra Sletten, som havemændene ved flere lejligheder havde taget på fersk gerning. Haveejerne klagede til nærmeste myndighed, der var præsten. Præsten lod sagen gå videre til skolelæreren, der forgæves udgød sine formaninger. Nu var det ikke alle på Sletten, der havde lige meget respekt for gejstlighedens dyder. Det var andre færdigheder, der stod forrest hos de fleste af fiskerne.

Efter gentagne klager fra de forulempede haveejere måtte præsten alligevel selv tage affære. Han mødte op hos Frederik Rasmussen i Sletten, hvis søn Karl stod for at skulle konfirmeres det følgende forår. Karl var en af de flittigste med hensyn til at rende på *ævlerov* i villahaverne.

"Dette kan ikke fortsætte, Hr. Frederik Rasmussen" formanede præsten.

"Såfremt De ikke kan holde Karl fra at foretage disse utilstedelige, kriminelle handlinger, så kan jeg ikke påtage mig at konfirmere, ham nu til foråret."

"De' ska' pastoren se'ment heller inge ha' noen større bryderi mæ', " kom det fra Frederik.

"Jæ' ka' godt sæl' ta' mig a' å konfirmere de' yv tyske."

Mødet mellem præsten og Frederik Rasmussen er fortalt af Bent Rasmussen i 1998

Barkkedlen var et af de faste mødesteder på havnen. Her er der gennem årene blevet diskuteret højlydt mellem de gamle venstremænd og unge socialdemokrater. Personerne er fra venstre Henry Andersen, Snøteren – Valdemar Jensen, Enke Valde – Anthon Kristensen, Lange Anthon og Jens Albert Jensen kaldet Blom. Foto omkring 1940.

Overtro

Overtroen trivedes tidligere i rigt mål blandt fiskerbefolkningen her på kysten. I dag er ringe i ører, næser og øjenbryn ret udbredt blandt unge, men for blot et halvt århundrede siden var det kun overtroiske, gamle søfolk og fiskere, der havde hang til den slags. I Sletten huskes det som noget ganske særligt, at Jens Valdemar Jensen, *Enkevalde* have guldring i det venstre øre. Angiveligt til værn mod gift og onde magter på søen.

En del fiskere hængte små lette mønter ved *mærkeflæerne* på garnene. Det gav bedre fiskeheld, men det var ikke noget, der måtte tales for meget om, så blev heldet brudt. Mønterne skulle helst være ualmindelige og se lidt mystiske ud. I tiden efter den tyske devaluering i 1920'erne fandt mange af disse ellers værdiløse mønter vej til fiskernes garn. Med en knivspids var det let at bore et hul i det bløde hvidmetal, således at de kunne fæstes på garnene.

Til jul var der tradition for at spise æbleskiver. Ældre sletteboere kaldte dem *fisetolle*. Brugte man natron til hævemiddel, gav det godt med luft i tarmene, deraf dette navn. Æbleskiver til juleaften havde en ganske særlig betydning for Jens Claus Rasmussen, i daglig tale kaldet *Jens Clausen*. Han skulle altid have et par stykker liggende ved sengen julenat, således at han hurtigt kunne tage sig én, når han vågnede. Efter gammel overtro ville man nyse én ud af familien, hvis man nøs julemorgen, før man havde fået noget at spise.

At spytte tre gange over venstre skulder ved mødet med en sort kat var helt almindeligt. Kom to knive til at ligge, så de krydsede hinanden, blev de straks flyttet. Det kunne betyde dødsfald for nogen, der stod én nær. Ligeledes var det aldeles udelukket at fløjte, når man var på søen. Det kunne tirre de højere magter. Enten ville de lade vinden blive væk, eller de kunne lade et helvede bryde løs.

Man skulle ikke gerne møde en gammel kone, når man en tidlig morgen var på vej til havnen med garnbøren, det gav uheld. Var en landligger så tidlig på færde, at han eller hun i ubetænksomhed fik ønsket "God fangst", så kunne fiskeren lige så godt blive i land, der vilde ikke være noget at komme efter den dag.

Således fortælles det om Ferdinand Svendsen, at overtroen havde særlig godt tag i ham og hans nærmeste.

Tillige havde han det ikke godt med en af nabokonerne – den gamle *Børde* – Birthe Jensen på *Rosenhøj*, og det vidste hun meget godt. Mødte hun Ferdinand en tidlig morgen, hvor han var på vej til havnen, hilste hun ham:

"Go' fangst Ferdinand" med et skævt smil.

Da drejede han surt næsen hjemad og blev i land den dag. Men det var ikke anderledes, end da det havde stået på i nogen tid, mente han, at nu kunne det være nok. Næste gang *Børde* ønskede ham god

fangst, tog han alligevel på søen. Så slumpede det sig så heldigt for ham, at han netop den dag fik godt med fisk, og Børde blev så misundelig, at hun aldrig mere ønskede ham godt fiskeri.

Det med at møde en bestemt gammel kone plagede også *Lasse*, Laurits Petersen. Der boede en gammel skrutrygget kone henne under Laveskov. Så han hende en dag, hvor han skulle af sted med ladcyklen for at handle med fisk – *som han plejde van* – ja, så blev han hjemme.

Men gamle koner kunne så også give held. Svend Svendsen, der var nabo til *Lasses*, handlede ligeledes med fisk. Først kørte han rundt med en ladcykel og siden i bil.

Han kom blandt andet til Niverød, hvor han besøgte en gammel pukkelrygget kone.

En dag i 1952 var hans nevø, *Chrisser*, Christian Hansen med på turen. Efter at Svend havde handlet med den gamle kone, spurgte *Chrisser* ham:

“Hvad var det du havde gang i bag ryggen af den gamle?”

“Jeg strøg hende over puklen med tipskuponen. – Det giver held.”

Det gjorde det så ikke lige den dag.

Fortalt af: Christian Hansen, Kokken – Kirsten Berglund – Svend Svendsen – Christian Hansen, Chrisser og Svend Petersen, Pilot.

Ferdinand Svendsen og sønnen Svend.
Foto omkring 1920.

Uden en klink på lommen

I en periode i 1930'erne, hvor det var småt med fiskeriet i Sundet, begyndte økonomien at klemme for flere af familierne. Der var terminer, der skulle falde både på huse og motorbåde. En del af de yngre fiskere fra Sletten tog vestover i bælteerne for at prøve lykken der. Det gav ikke det store udbytte. Men der blev fanget en del sild ved Lille Bælt.

Engang, hvor Jens Peter Bagger sammen med Valdemar Andersen og Per' Søren var på vej hjem- over efter en tur på Bæltet, kom de ned mod Sundet sydfra. De var gået gennem Bøgestrømmen, som man plejede van og havde passeret Fixelade- plads. Da de kom på højde med Rødvig, blev *Bagger* noget så skrækkelig smøgforlegen. Udbyttet af turen havde været ringe, så provianten var karrig, og det var længe siden, at de havde haft tobak til piberne.

Der gik nærmest panik i manden. Han søgte i alle sine gemmer, og efter længere tids arbejde og lidt hjælp fra de andre kunne han lige akkurat mønstre de to, tre kroner, der skulle til for at få en pakke Everton, eller hvad nu tobakken hed på den tid. "Lad os lægge ind her henne ved Bøgeskov. Så vi da i det mindste kan få os et stop på knuden", foreslog Bagger.

Det var de andre nu ikke meget for, men mod- stræbende lagde de ind og gav ham formaning om at komme hurtigt tilbage, det trak godt i dem for at komme hjem efter. Bagger sprang i land og gav sig

på vej op ad bakken til købmanden. "Nyv ingen svinkeærender", råbte de efter ham.

"Ja, – ja. Jeg har jo kun lige til tobakken".

Da Bagger havde fået købt tobakken og skulle til at begive sig tilbage igen, var der et par fyre der råbte ham an.

"Nå sømand ska' du ud og gøre byen usikker?"

"Næe det ska' jeg såment ikke. Jeg har lige købt mig lidt tobak og så ska' vi se at komme videre hjem ad."

"Du har vel tid til at drikke en enkelt øl?"

"Næe – tak som byder, jeg tåler ikke ret godt øllet."

"Næ du bliver vel fuld af det lige som os andre. Hvis du får nok?"

"Næe det gør jeg nu ikke. Jeg kan ikke blive fuld af øl."

"Ja den er fanden mig god med dig. – Men skal vi nu ikke lige prøve med en enkelt?"

"Joé, en enkelt ka' det vel nok gå an med – men jeg tåler ikke ret godt øllet."

Nu var Bagger jo en ret underholdende person, så

det blev hurtigt til flere. Han glemte de andre nede i båden og først da han mærkede grunden gyngende under sig, og benene begyndte at blive usikre, kom han i tanke om, hvor han var og hvorfor. Han takkede af og trak temmelig usikkert ned ad mod landingen.

“Hvor har dyv opholdt dig så længe? – Du gik uden en klink på lommen og nyv kommer du snyde fuld te’ baves.”

“Jae’, – jæ’ mødte et par flinke fyre der bød på en tår øl, og de’ ska’ man vel inge sie nej te’, nær som man har væt tørlagt så længe – men hir æ tobakken.”

Fortalt af Svend Svendsen i 1977.

Der gøres klar med næringer på Elly engang i 1940erne.

Fra venstre: Jens Andersen, Buller – Peder Søren Pedersen, Per Søren – Jens Bagger og faderen Jens Peter Jensen, Bagger. Ved pøsen Jørgen Sigfred Jensen, Sorte Valde.

Da Sletten blev svøbt i fløj

En af de historier, man ofte har moret sig over i Sletten, er den om dengang, da hele byen blev klædt i fløj. Det var engang kort før den første verdenskrig, at Jens Peter Jensen, kaldet *Pe's Jens* eller *Spyttegøjen*, bjergede nogle tunge kasser ude ved sejlrenden. Det fortælles, at en morgen, hvor han var ude for at drage sine garn, havde han fået kasserne i garnene. Det huskes ikke, hvem han var sammen med, men kasserne blev i allefald med stor møje bugseret ind til havnen. De var så tunge, at slæbetrossen sprang flere gange under bugseringen. Ved det *Søndre Slæbested* eller *Slivestedet*, som de sagde før i tiden, blev kasserne bakset på land. Nogle af dem, der hjalp til, brød sig ikke rigtigt om situationen. De mente, at det havde været bedre om man havde ladet dem blive derude. Måske var det ligkister med døde russere. Der havde vistnok været russisk skrift på kasserne.

Da de havde sundet sig lidt og vandet var drevet fra, vandt nysgerrigheden omsider over skrækken. Man lindede forsigtigt på låget af den første kasse. Så viste det sig, at de var fyldt med ruller af farvestrålende fløj i lange baner. Så blev der pludselig travlhed i den lille by.

Rullerne blev kørt op til stejlepladsen ved skolen. Der blev de bredt ud og lagt til tørre natten over under skarp bevogtning.

Da de implicerede havde fået deres andel, blev der indrykket annoncer i de lokale aviser. Ved den efterfølgende auktion blev fløjlen solgt til nær og fjern og det fortælles, hvordan fløjlen prægede

hjemmene i Sletten i mange år derefter. Karen Margrethe Jensen på *Rosenhøj*, der var datter af Jens Peter Jensen, huskede det bordeauxrøde fløjs-betræk på dagligstuemøblerne i hjemmet. Men der blev også til nederdele, puder og vintergardiner.

Fortalt bl.a. af Svend Svendsen og Inger Bagger i 1979.

Tidligere trykt i *En vandring gennem det gamle Sletten*.

Auktion over havareret Fløj. 13-2-13

Lørdag den 15. Februar Kl. 11 Form.
afholdes i Sletten for Bedkommendes
Regning Auktion over 84 Ruller
(à ca. 30 m) Fløj af forskellige Far-
ver, der er indbjerget fra Soen og an-
tagelig hibrører fra Ladningen paa S/S
„Urania“.

Bederhøstige, Inkassator, Virkefuldmæg-
tig Bræstrup behøvede Købere kunne
forvente Kredit i 6 Uger.

Aronborg østre Virl og Hellebæl Virl,
Fredensborg, den 13. Februar 1913.
H. Jort.

Annonce bragt i Fredensborg Avis den 13-2-1913.

Sko'maren

Jens Peter Hellesen var en af dem der ikke var alt for glad for søen. Til hans store held var der kommet en rigtig skomager til byen, og der kom han som stor knægt i lære. Senere fik han sit eget værksted i et lille skur ved moderen *Lottes* hus på Øen. Med skomageriet gik det ikke altid lige godt. Det gik meget bedre, når han kunne underholde med sin violin henne på kroen.

"Skomar, skomar spil på din fiol!"

råbte de a' han, så var han i salveten.

Men Lotte var efter ham. Kom han ravende fuld hjem fra kroen, fik han prygl. Og så havde hun det med at låse yderdøren, sådan at han var nødt til at banke hende op for at komme ind. Engang havde han været så fiffig, at han havde sat køkkenvinduet på klem, således at han kunne kravle ind, uden at moderen vågnede. Der var bare det ved det, at da han kom hjem fra kroen hen på natten, tog han fejl af husene og kravlede ind hos naboerne, Laura og

Karl Roses. Så tumlede han rundt i det forkerte køkken og kunne ikke hitte rede på nogen ting. Karrækken (tallerkenrække) på væggen fik han hægtet af den ene krog, så alle tallerkener og skåle trillede ned på stengulvet og knustes. Så blev der et postyr som aldrig før.

Denne historie blev fortalt af Karl Sigfred Jensen, Knægten også kaldet Lodsén, en sommermorgen på havnen i 1976.

På fotografiet her under er han engang i slutningen af 1930'erne med båden Jørgen, på vej ud for at drage sine garn.

Kadrejerne

I sejlskibenes tid var der mange af Sundets fiskere, der også gav sig af med at handle med de skibe der gik op gennem Sundet til Østersøen. (Alle Sundets fiskere betragtede Sundet som en forlængelse af de russiske floder. Således hed det op til København og ned til Kronborg.) Denne handel med sejlskibene, der for det meste foregik som tuskhandel, blev kaldt kadrejeri og de, der udøvede den, var kadrejerne.

Den lille Pe's Las boede i den søndre havnegyde i et bindingsværkshus, som nu er revet ned. Han hørte til dem, der lå og kadrejede, når lejlighed bød sig. Fisk og brød til skipperen og brændevin til folkene. Gammelt tovværk, sejldug og tjære kunne han få med iland.

Engang havde han været særlig heldig og kom iland med båden fuld af appelsiner. De andre gjorde lange halse og var godt misundelige. Så skulle han drilles.

“Pas på Las’ – Tolderen kommer!”

Den lille Pe's La's tog det ikke så tungt.

“Ja kommer han så la’ han komme. – Å ska’ han ha’ tol så la’ han få tol, men da’ ska’ han heller inner få en mere.”

Fortalt af Christian Hansen, Kokken i 1977.

Pe’ Svendses Las, hvis døbenavn var Lars Pedersen, boede på *Trekanten* i den søndre ende af byen. Han hørte til blandt de rigtige kadrejerne. Det meste af året lå han ved *Toldboden* i København og tog ud derfra og kadrejede i *Drogden* og *Flinterenden*, hvor de store skibe kom.

Dengang tog de det ikke så nøje med pladsen rundt om husene. En murer, som Las var bekendt med, ville bygge sig et hus på *Trekanten*. Det fik han lov til. Men da Las efter nogen tid kom hjem og så det store palads, *Strandmosehuset*, der var skudt op ved siden af de små hytter, blev han så rasende at han aldrig siden talte til manden.

Las må i øvrigt have været et meget føl-somt gemyt. Engang, hvor de havde ligget ved *Toldboden* for vindstille, havde en af *havnens løse fugle* set sit snit til at snuppe *Lasses* stortrøje nede i båden. Men *Lasses* mand i båden, en stor fisker fra Sletten, havde set det og langede så kraftigt til den formastelige, at han aldrig rejste sig mere. For denne hændelse blev *Las* hånet så stærkt hjemme på Sletten, at han nogen tid derefter, dybt nedbøjet tog sig selv af dage på nabovens loft.

Fortalt af Svend Svendsen i 1977.

Havets synder

Det har vel været engang sidst i 1930'erne, hvor det var blevet sløjt med tilslutningen til kirkegangen og de hellige handlinger. Så var det, at manovre i England, mere præcist i Oxford, fandt på at sammenkalde til nogle ekstraordinære vækkelsesmøder, de såkaldte *Oxford-møder*. Den bevægelse kom også til Humlebæk. Vores lokale præst, pastor Porsdal, arrangerede en række møder nede i kirken, i *Forsamlingshuset* oppe i Daugløkke og på Hotel Gylfe i Sletten i den store sal.

Ved sådan et møde på *Hotel Gylfe*, hvor præsten havde talt godt og længe, slog han til sidst altfavnende ud med begge arme og messede udover forsamlingen:

“Lad os da alle – kaste vore synder i havet!”

Så var der en lille vindtør fisker nede på bagerste række der sprang op og råbte:

“Ja! – de' ku' dyv li' – Da ku' vi'g få dem i gærnene i moorn!”

Nærværende foto er taget omkring 1912 ved huset på den gamle Daugløkkevej 26. Nu nummer 4. Christine og Hans L.P. Pedersen, kaldet Stokke Hans, er i færd med at agne et nyt sæt krog. Deres Søn Hans A.J. Pedersen, kaldet Storke, fortalte historien om havets synder i 1968.

Tidligere trykt i:
En vandring gennem det gamle Sletten.

"Det halve Sletten" samlet ved Hans La'sens hestevogn omkring 1915. Fra venstre: Jens Rasmussen, Jens Clausen – Jens Peter Jensen, Store Per – Sigfred Jensen, Viboen – Jens P.C. Larsen og sønnen Åge, Månen – Bagved ses Andes Bagger – Den anden dreng er ukendt. På vognen: Hans Jensen, Go'dav Hans – Hans L.P. Pedersen, Hans La'sen – Jens Rasmus Jensen, Store Jens og hans sønner Sigfred og Jørgen, Knægten og Stolle – Hans Hellesen, Klodsen i skjortærmer – Niels Sørensen, Krylle Niels – Laurits Petesen, Inge Da'e – Jens Peter Jensen, Pe's Jens – til sidst Christian Svendsen broder til Ferdinand.

“Fyraften midt på dagen” foto bragt i Politiken 12. september 1943. Fra venstre: I skjortæærmer Oluf Møller – Peter Christian Møller, Chjang – ukendt – Anthon Klausen, Snel Pøjken – Christian Larsen, Grisen – Jens Peter Jensen, Pe’s Jens – Vilhelm Hansen, Den pæne Mand – Peter Laurits Petersen, Peter Jacobsen – På bænken: Ejnar Isaksen – Henry Andersen – ukendt – Edvard Andersen, Fær – Peter Klausen.

Hans La'sen

Den første fisker fra Sletten, der blev valgt til sognerådet var Hans Laurits Peter Petersen til daglig kaldet *Hans La'sen* eller *Hans Larsen* efter faderen, der hed Lars Petersen. Han var troende og yderst social. Det er blevet sagt om ham, at han var de fattigste og udstødtes ven om nogen. Ved hans begravelse fra Humlebæk kirke i 1940 havde man aldrig før eller siden set så mange *sigøjnere* og *sub-sistensløse* i kirken.

Hans La'sen havde en lille hest og vogn, hvormed han og konen, Ane Marie Vester, handlede med fisk oppe i landet, det var ad Vejenbrød, Avderød og Karlebo til.

De kørte sammen derop ad, og så blev hun sat af og gik sin rute, medens han kørte sin. På hjemvejen blev hun så samlet op.

En dag, det har vel været engang sidst i 1920'erne, hvor *Hans La'sen* var på vej hjemover efter en lang dag på turen, han skulle møde Marie ved Niverød, tog han sig et lille blund på bukken, imedens de kørte igennem Vejenbrød. Det gik også godt nok, for hesten kendte vejen og traskede derudaf. Der var bare det ved det, at hesten ikke var kendt med reglerne om fuld vigepligt ved en mere befærdet vej. Da de kom til Kongevejen, gik hesten lige ud foran et fornemt automobil, der kom susende norden fra.

Ane Marie Vest og Hans L.P. Petersen, Hans La'sen på bukken af deres lille fjedervogn. Ved siden af står hans søster Ane Kristine Svendsen. Omkring 1930.

Stjernekekikeren

Føreren huggede bremserne i så det viiii-nede, og han fik stoppet automobilet lige før han ville have ramt Hans La'sen og hans køretøj, der befandt sig midt på Kongevejen. *Hans La'sen* vågnede med et sæt, og den fornemme herre sprang ud af bilen og begyndte at himle op om uansvarlighed og kom hist op og her ned. *Hans La'sen* sad stille på bukken og betragtede den anden, medens galden fik frit løb. Da der blev nogenlunde roligt, sagde han så:

“Ska’ vi nu ik’ folde vore hænder og be’ til Vorherre og sige tak te’, at de’ gik som de’ gik? – De’ ku’ jo nemt ha’ gået meget værre.”

Fortalt af Inger Bagger i 1979.

Det var sådan førhen, at sletteboerne og skovserne havde tradition for at mødes et par gange om året i festligt lag.

Engang ved Sankt Hans, hvor skovserne var kommet til Sletten og der blev festet godt oppe i krosalen, var der en yngre skovser-fisker, der var gået på havnen for at få en mundfuld frisk luft. Han havde nok måtte lade konen blive hjemme denne aften.

Som han nu står der i skumringen med albuerne på bølgeskærmen og kikker hjemover, kommer en moden landliggerfrue gående. Hun gik ud og rundede fyret, knejsende vel rigeligt med nakken. Da hun passerer ham på vejen ind igen tiltaler hun ham:

“Hør unge mand – kan De sige mig, hvilken stjerne er det, man ser der over Hven?”

“A’ hva’? – Nåre’ den store der, der lyser kraftigere end de andre?”

“Ja, ja. – Hvad hedder den?”

“Næ’e frue de’ ve’ jæ’ inte. – Men jæ’ æ’ heller inte her fra byen.”

Fortalt af Ole Sild i Skovshoved 1992

Sletten You Know

Der var trangt i de små fiskerhuse på Sletten før i tiden. Hvis så børneflokkene ad åre voksede til en fire-fem stykker, blev der ikke meget plads til hver enkelt, men sådan havde det altid været. De mest uregerlige knægte fik at vide, at de kunne komme på landet og tjene bønder, hvis de ikke kunne indordne sig. Bønder havde ikke høj status hos fiskerne, der var det mere livet til søs, der betød noget.

Jens Helle Pedersen blev født i 1879 som den fjerde i rækken i et af de mindste huse på Sletten, hos Karen Marie Hellesen og Lars Pedersen. I dag Gl. Strandvej 224. Som så mange før ham havde han hele sin opvækst gået og set alverdens skibe glide forbi ude på Sundet, ligesom han havde hørt ældre søfolk berette om livet på de syv have.

En dag var der så bud efter ham. Han havde kun lige sluppet skolen, da der var en skipper, der ankrede op ved Sletten for at proviantere og besørge post. Han søgte en dreng til erstatning for den forrige, der var rømmet i sidste havn. Det blev til nogle hårde år som skibsdreng på skuddefarten på Nordsøen. Forbindelsen til hjemmet holdt han gennem brevveksling med storesøsteren Kristine. Efter nogle år på nordsøfarten tog Jens Helle på langfart i en årrække. Som lidt ældre fandt han sit livs udkårne i Wellington på New Zealand.

På New Zealand gik han i land og bosatte sig i højderne uden for byen. Forbindelsen til hjemmet havde han sluppet for længst, dansk talte han ikke

Jens Helles forældre: Karen Marie Hellesen og Lars Petersen, Pe'Svendses La's. Dette bryllupsbillede fra 1868 er formentlig den ældste kendte fotografiske gengivelse af personer fra Sletten. Desværre eksisterer originalkopien ikke mere.

mere. Hjemme i Sletten vidste de intet om, hvad der var blevet af ham før en aften, hvor søsteren Kristine Svendsen var til foredrag på kroen. Det var engang i midten af 1930'erne, at forfatteren Martin Andersen Neksø var på Sletten Kro for at

fortælle om sit forfatterskab. Han berettede blandt så meget andet også om sin forfatterkollega og ven Knud Andersen, der nogle år forinden havde fået udgivet bogen *Elleve Maaneder paa Havet og een i Havn*. I denne bog beretter han om sin jordomsej-

De fire søskende som blev boende i Sletten: Hans L.P.Petersen, Hans La'sen – Ane Kristine Svendsen – Charles Laurits Petersen, Lasse og Eleonora Laurine Andersen, Nora. Billedet er taget i slutningen af 1930'erne for at blive sendt ud til broderen på New Zealand.

ling med skonnerten *Monsunen*, og han skriver om sit ophold på New Zealand, hvor han møder udvandreren *Sletten you Know*, Jens Helle Pedersen fra Sletten. Neksø har selvfølgelig fortalt dette med den bagtanke, at nogen i salen stadigvæk skulle kunne huske Jens Helle.

Kristine Svendsen sad denne aften i krosalen og hørte på, hvad Neksø fortalte om hendes broder. Efter foredraget gik hun op til Neksø og spurgte ham, om han ikke kunne sætte hende i forbindelse med Knud Andersen. Neksø formidlede forbindelsen til Knud Andersen, der så videre formidlede kontakten til Jens Helle Pedersen på New Zealand. På denne snørklede kæde af tilfældigheder kom familien i Sletten i forbindelse med deres forsvundne broder på den anden side af kloden.

Gennem en årrække holdt de derefter forbindelsen ved lige med udveksling af breve og fotos, men de måtte korrespondere på engelsk, for Jens Helle havde helt glemt sit modersmål.

Knud Andersen havde under sin jordomsejling i 1932 haft en måneds ufrivilligt ophold i havnebyen Wellington på New Zealand. Medens de lå ved kaj, fik de besøg af mange interesserede. Blandt andet var Jens Helle Pedersen på et tidspunkt dukket op. Dette møde fik siden Knud Andersen til at skrive følgende:

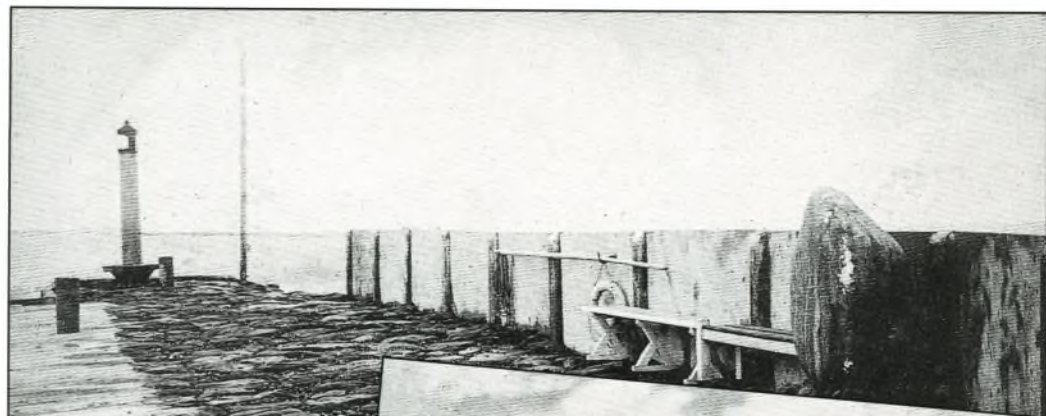
“Naar mine danske Venner paa New Zealand i stille Nætter favner deres engelske Ægtefæller, hører de Hestetrampen og Kuglernes Buldren paa Kegelbanen ved Kroen. I en stille Middagsstund

kan de pludselig mærke Duften af Kaffe eller groftskaaret Tobak eller se en Mor staa bøjet over Vaskebaljen i en dampfyldt Kælder, medens en Mand paa Gaden raaber med røgede Sild.”

“Juledag – 1932 – kom Fragtmand Jens Helle Pedersen, en Fiskersøn fra Sletten, og Sletten var det eneste danske Ord, han kunde huske udover hans søsters navn Kristine. Vi kaldte ham *Sletten – you know*. Han var en Kilde af Energi, Humør og Hjælpsomhed, en af de faa, der ikke klagede over daarlige Tider, kendt og hilst med Glæde overalt og af alle. I Fragtvognen kørte vi hjem til hans Hus i Wadestown oppe i Bjergene. Der var temmelig rodet rundt om, for han arbejdede med Udvidelser og Forbedringer. Indeni var der rent og hyggeligt uden mange Møbler og Ragelse. For det Hjem Lykke var saa stor, at den krævede Plads, et Hjem uden Præg af Stil eller Kultur; men hvor der blev arbejdet, ofret og elsket. Hans engelske Kone fløjtede i Køkkenet – og saa fik vi Steg og Plumbudding med Sølvmonter i, hvorefter vi hørte Glade Jul paa Grammofonen og saa slidte Postkort fra Sletten med Fiskere og Fiskerkoner og den nye Mole og Flagstangen og et straataekt Hus med Familien udenfor i en lang række og et Kryds ved Søsteren, Kristine.

Siden fortalte *Sletten you know*, sin Historie fra de første Fisketure i Øresund og til Dato. I 1899 rømte han tre Gange fra Tremastskonnert *Fulvia* af Turø

Det er formodentlig postkort, som dem der vises på modstående side, at Jens Hellesen har haft at vise frem.

Sletten Haynemolen

SLETTEN

HILSEN FRA SLETTEN

Havnen.

i Foy. To Gange løb han i Land med Styrmanden i Hælene og blev fanget. 3. Gang sprang han over Bord i Kanalen og blev bjærget af en Lodsbaad. Saa gik han paa Langfart. Her paa New Zealand havde han været i 30 Aar. "Her er all right, bare man spytter i næverne og gaar paa med godt humør," sagde han." ⁷

Udover udskriftet fra Knud Andersens bog, bygger denne historie på Anne Rodes beretning.

Anne Rode er barnebarn af Kristine Svendsen og har hørt sin moder fortælle om disse hændelser. Et andet barnebarn af Kristine Svendsen, Laurits Svendsen, der har sejlet som matros det meste af

sin tid, har besøgt Jens Helle på et tidspunkt hvor det skib, Laurits havde hyre på, lå i Wellington.

Det er siden blevet fortalt, at Jens Helle som ældre blev indadvendt og sær. Han byggede sig en hytte længere oppe i bjergene bagved byen og levede ensomt der i sine sidste år.

På dette postkort fra omkring 1915 ses Jens Helles barndomshjem, som det stråtekøtehus med tre skorstene, nederst til højre i billedet.. Familien rådede kun over den østlige trediedel af huset.

Forsørgelse

Der har altid været en del ungarle i Sletten, der ikke rigtig har kunnet slippe moderens madgryder, sådan at de er blevet hængende hjemme og aldrig har fået deres eget. De har så søgt adspredelse på kroen, når de på de lange vinteraftener er blevet trætte af at høre på moderens bebrejdelser.

Sådan var der engang én, der havde siddet i godt selskab på kroen det meste af dagen. De andre havde givet flere omgange, så nu spidsede det til for ham. Han måtte til at have pungen op, men han vidste, at de småskillinger han havde tilbage ikke rakte langt nok. Resolut rejste han sig op og tog jakken på. Ud gik det og hjem til moderen. De var begge to kommet godt op i årene, hun nærmede sig de firs. Hun ænsede ham dårlig nok, da han kom.

“Hva’ – har han allerede smidt jer yd derovre?”

“Mo’ar ta’ lie å lån ma’ en tier!”

“Låne – dyv? – inge tale om. – Ka’ dyv sidde der å drikke den halle da’. Der ka’ dyv osse sæl tjene dine penge te’ å drikke for. – Dyv får inner en klink!”

“Ja! – Der har vi de’ – sætte byrn i verden de’ ka’ dyv, men forsørge dem de’ ka’ dyv inge.”

Fortalt af Peter Phye Johannesen i 2002.

Den sidste afsked

Fra Anders Uhrskovs skildringer *Fra Land og By* er følgende hændelse hentet.

“Ved Begravelser fra Hjemmet spistes almindeligvis Frokost i Stuen ved Siden af Ligstuen, Døren mellem Stuerne stod aaben, og Liget laa i aaben Kiste. Stemningen var stilfærdig, men man spiste og drak godt. Efter Spisningen, og inden Laaget skruedes paa Kisten, tog man Afsked med den døde. Familien kyssede Liget, og Gæsterne trykkede dets Haand og sagde stille Farvel.

Ved en saadan Tagen Afsked hændte det i 1895, at en gammel Fisker i Sletten, Hans Petter, efter en god Frokost, da han højlydt sagde den døde Farvel, kom til at tilføje et lige saa højlydt: “Og lev vel, Kresjan!” ”⁸

Du bist den Jungelgrad

Når fiskerne lå ude på dybet i de mørke efterårsnætter og drev med næringer efter sild, var de nødt til at kunne give sig til kende overfor andre fartøjer, der kom i nærheden. Til dette brug havde de en *blusser* i båden. *Blusseren* var ofte en ret simpelt fremstillet indretning. Et kort træhåndtag kunne være fastgjort stående oven på låget af en brugt tjærebøtte. På undersiden var der med svært ståltråd fastgjort nogle sammenrullede klude, således at dette arrangement udgjorde en god fakkell. Når blusseren ikke var i brug, stod den med kludene vendt ned i tjærebøtten, der var fyldt med petroleum.

Undertiden kunne de godt ligge og drive det meste af natten med en lang lænke af garn efter båden. Yderst på lænken havde de en kraftig vager med en flagermuslampe i toppen. Kom der så et andet fartøj i truende nærhed af deres båd og redskaber, gav de sig til kende ved at råbe og ved at svinge med den tændte blusser.

Det fortælles om et par fiskere fra Humlebæk, at de engang lå på dybet en mørk efterårsnat og drev med næringer. Bedst som de lå der, kom der en stor coaster ned imod dem. Den ene fik hurtigt tændt blusseren og begyndte at svinge vildt med faklen, medens den anden der havde sejlet til søs og altid førte ordet for dem, gav sig til at råbe for fulde halse, noget i retning af:

“Du bist den Jungelgrad! – ka’ dyv komme af gærnet, – din engelske rad!”

Efterhånden som coasteren kom nærmere blev situationen faretruende, og der blev råbt og vinket af alle kræfter i båden. I sidste øjeblik blev søfolkerne opmærksomme på fiskerne og fik lagt kursen om.

Da humlebækkerne kom i land, var de stadigvæk en del chokerede over den faretruende hændelse, og de fortalte vidt og bredt.

“Og det vil jeg sige jer! – Der var den nær gået galt med vos. – Og havde jeg ikke kunnet de par få udenlandske gloser, jæ’ råbte te’ han, så var han sejlet lige durk igennem vor garn.”

Denne historie må betragtes som en såkaldt vandrehistorie, der også kendes på andre lejer i nogenlunde samme version.

Skældsordet Jungelgrad skal måske oversættes som en Jungelrad, en person hinsides al civilisation.⁹

Baggrunden for denne version er fortalt af Ruth Larsen Humlebæk i 1999.

Majorerne

“Fiskerleiet Sletten, beliggende mellem Rungsted og Helsingør, har en mærkelig Ejendommelighed, som endnu ikke vides tidligere været omtalt. En deel af Beboerne bære nemlig forskellige militaire Titler. Der findes her ikke alene en General, Oberst, Captain, Lieutenant, men ogsaa Sergeant, Corporal o.s.v., kort sagt alle Grader i den militære Trinstige. Disse Titler synes at være arvelige og gaa over fra Fader til Søn, uden at der dog følger noget Agreement dermed. – En Reisende, som forleden kom igjennem Sletten, forhørte sig hos en Fiskerdreng, om han ikke kunde faae nogle Reier til Kjøbs, og han blev da henviist til Generalen, som nylig havde været ude at stryge Reier. Han ventede nu at see en af Byens Honoratiories, men der præsenterede sig for ham en Person, hvis pjaltede Klædedragt i høi Grad stak af til hans pralende Titel.”

Foranstående er hentet fra et indlæg i *Helsingør Avis* torsdag den 4. juni 1846.

Fra nogenlunde samme tid har Niels Bache, købmand i Roskilde, i sine erindringer fra barndommen i Helsingør gjort en tilsvarende bemærkning om sletteboernes navne:

“Om Sommeren saa man dem hjemme i Lejet altid i Skjorte, korte Lærredsbuxer, der hang løse ved Knæerne og barbenede, sande Lazaroner. De havde besynderlige Stammenavne, der var mange, der til Efternavn hed “Major”, “Købmand” osv. Forøvrigt

var det godmodige Mennesker, naar, man forstod at omgaaes dem.”¹⁰

Niels Bache fortæller også om *Kongen paa Sletten*, Per Madsen. Hele galleriet har åbenbart været repræsenteret på den tid.

Major er det eneste af disse navne, som er blevet brugt op til vore dage. Der har været flere personer på Sletten, om hvem det er blevet sagt, at “Han hørte til *Majorerne*.” Men *Majorerne* var ikke et slægtsnavn. Det var betegnelsen for deltagerne i et af de tre *slotteselskaber*, der var på Sletten. Syv a’otte fiskere fiskede sammen med et *slottegarn*. – at de så meget vel kunne være af samme slægt er en anden sag – At fiske på *Slottet* var et specielt fiskeri, som kun foregik ved Kronborgpynten. Om foråret, når hornfiskertrak op gennem Sundet for at gyde, samledes de i store stimer, når de mødte strømmen ved Kronborgpynten. Fiskerne fra de omkringliggende lejer mødte så op med deres *slottegarn*.

Efter tur drev de med garnet mellem to både og omkredsede stimerne. Garnet var et stort nedgarn, hvor man trak ind i undersimen, når hornfiskestimen var omringet *lige som* på en not.

Da *Majorerne* var de sidste fra Sletten, der deltog i dette fiskeri, er det også nogle af deres navne, der er blevet husket, som for eksempel *Hans Major*, Hans Jensen Lillegaard, og *Kristian Major*, Pe’ Svendses Kristian Pedersen. Det menes også, at

der har været et slotteselskab på Sletten, der blev kaldt *Kommandørerne*. På Snekkersten hed de: *Hønsene, De Kloge og De Edderspændte*.¹¹

Jens Thomassen på Snekkersten huskede *Majorerne, Kaptajnerne* og *Admiralerne* fra Sletten.¹²

De forskellige militære grader har også været anvendt om de enkelte deltagere i selskabet, alt efter hvilken opgave de havde under fiskeriet.¹³

Bedsten Ane Klausen, *Ane Roses*, havde fået navnet fra sit første ægteskab – med en Rose Pedersen på Humlebæk, hvis slægt i øvrigt kom fra Sletten. Siden blev navnet hængende på hendes efterkommere, da hun i andet ægteskab giftede sig med *Kristian Major* på Sletten.

På fotografiet fra omkring 1970 ses Hans Christian Petersen, Sjemsen på vej til det daglige møde på havnen. Han var af Rose Petersen slægten, men ikke alle i slægten fik navnet ved dåben.

Sjemsen fortæller

Hans Christian (Rose) Petersen, til daglig omtalt som *Sjemsen*, fortalte meget gerne om hændelser fra sine unge dage:

“Som halvstore knægte rendte vi meget nede ad Nivaa til. Skrås over for købmand Helgestrup, neden for det sydøster hjørne af Laveskov, ligger der et hyvs, som den gang blev kaldt *Styverens hyvs*. Dengang var der også købmandsforretning i dé hyvs. Det var Henrys far, der var købmand og *Styver*. Henry blev siden chauffør hos Helgestrup og senere portør på Humlebæk station.”

Stuveren var den mand, der havde ansvaret for, at en skibslast kom til at ligge rigtigt, således at den ikke kunne sætte sig under sejladsen.

“Der blev lastet tegl fra tre broer ved Nivaa, da jeg var dreng. Den nordligste ved Simonsens eller Kofods teglværk, hvor nyv de’ røde hyvs ligger (roernes weekendhytte, nu Nivaa havn). Lige syd for lastede de fra Sølyst, og nede sønden for åens udløb ud for *Nivå havnegård* lastede de fra Nivaa-gaards teglværk. Her gik en rende ind mellem to grunde – *Bakhulen* eller *Bakhulsrenden*.

Ved disse broer eller vaser lagde også større fartøjer til. Blandt andet hollændere og finner, der kom med kul til ovnene. De tog så sten med til København eller kom ned under Sletten og gravede sand til ballast og gik hjem med det, det fik de jo også noget ud af.

Der var ikke noget med at teglen blev trukket ud med hest. Teglværksarbejderne måtte selv skubbe vognene ud på broerne. Jeg kan huske en finsk brik, der strandede dernede engang. Han kom fra København og var så snydefuld, at han gik på grund helt inde ved brohovedet. Men han ville ikke lave akkord med fiskerne. Da det gik ind med højvande, fik han den selv flot og gik til Helsingør, hvor jeg og en anden blev sat i lande. Vi havde hjulpet ham, men fik ikke en klink for det. Vi var osse bare store knægte.”

Hans Christian (Rose) Petersen 1971.

Et hul i isen

.Når isen bandt Sundet, og fiskerne ikke kunne røgte deres hverv på sædvanlig vis, så ventede de på, at isen skulle blive tyk nok til, at den kunne bære. Når frosten så havde holdt på i et par uger, gik de på isen for at pilke torsk. Der var lang vej derud, og det var besværligt at hugge et passende hul i isen. Men det var en god afveksling til at sidde hjemme i stuen og binde garn og høre på at konen eller moderen gnavede over, at der ikke var noget at sælge.

Sådan var der en fisker på Sletten, som de kaldte *Blom*. Han var ungkarl og boede hjemme hos moderen på *Øen*. Han havde fisket en del som yngre, men var ikke en af dem, der løb hurtigst. Han passede have for en af *Københavnerne* oppe på Skolebakken og var i det hele taget et stilfærdigt og omgængeligt menneske, der tog tingene som det faldt sig.

En vinterdag gik han på isen for at pilke lidt torsk. Et stykke ude mødte han Henry, der havde hugget sig et godt hul og allerede havde fanget godt. *Blom* skævede til Henrys gode hul i isen. Nu kendte han et ømt punkt hos Henry, og det benyttede han sig af. Han vidste, at Henry var meget følsom, og ikke brød sig om at konen fik besøg, når han ikke selv var hjemme. Efter at have hilst og snakket lidt om vind og vejr sagde Blom lidt henkastet:

“Jeg så forresten *Strøm*. Jeg tror at han var på vej op til jer, nu da jeg kom forbi.”

Henry så lidt skævt til Blom, men inden længe var snøren på vej op af hullet. Kælken blev pakket med fangst og grejer, og så drog han hjemover. Nu var hullet ledigt og Blom slap for besværet med at hugge i isen. Hullet så også ud til at kunne give meget godt.

Fortalt af Svend Svendsen i 1977.

Modstående side: Torskepilkere fotograferet på isen ud for Sletten engang i 1940'erne.

Hvo' nær kårer boden

I de gode dage i 1960erne, medens linjebussen *Pendula* stadigvæk sejlede til Hven fra Sletten, var det nemt og bekvemt for enhver at komme en tur på Sundet. Folk kom fra nær og fjern for at opleve det gyngende værtshus og en travetur på øen. Mange muntre minder knytter sig til den tid.

Engang var der kommet søndagsgæster på *Rosenhøj*. Efter frokost skulle man en tur på Sundet med *Pendula*. Den gamle Jens Peter blev sendt på havnen for at få oplyst bådens ankomst. Han satte i trav med den ene hånd på ryggen, som han *plejde van*, og ude ved toldskuret fik han øje på en pæn mand i uniform. Henvendt til øvrigheden spurgte Jens Peter:

“Hvo' nær kårer boden?”

Tolderen så forundret på ham:

“Ja'e, den kommer da begribeligvis helt ind til kajen.”

“Ahe! – Hvo' nær kårer boden?”, prøvede Jens Peter igen.

“Jaé, men den kommer da helt her ind og lægger til ved bolværket.”

Fortalt af Svend Svendsen i 1977.

De' kyvler de' kyvler

Selv om fiskerne på Sletten i mange generationer bagud havde levet det meste af deres liv på søen, så dukkede der alligevel af og til nogle op iblandt dem, som ikke var begejstrede for at komme på søen, når det var lidt uroligt.

Sådan fortælles det om Ferdinand Bumse, der ellers hed Jensen, at det var ganske umuligt at få ham med på søen, bare der viste sig et par mørke skyer i horisonten.

"Åå-e – de' kyvler, de' kyvler,"
sagde han og trak sig hjem i styven hos Anette.

Der var én, der blev kendt som: Han der venter på

tækkeren. Ole Petersen hed han og boede sønder i byen. Han blev også helst i land, når der var optræk til uroligheder. Når der så kom bud fra dem, han fiskede sammen med, fik de den besked af konen, at han lå oppe i bakken. Så var der én der gik der op og fandt ham.

"Hva' ligger dyv hir etter Ole – vig ska' yd å sætte."

"Åå-e – de ka' jæ inner, inge i da'. – Jæ venter på tækkeren!"

Den bemærkning kom til at hænge på ham siden.

Fortalt af Svend Svendsen i 1977.

Svend Svendsen slog sig på at handle med fisk. Han ses her med en kunde, engang i 1940'erne.

Lejerne i mellem

Fiskerne langs Øresundskysten har altid udgjort et folkefærd for sig, og de så med en hvis ringeagt på dem, der havde deres udkomme af jorden, selv om de også selv var rundet af jordbrugere. Blandt fiskere og byfolk blev *Bonde* ofte brugt som skældsord. Man sagde for eksempel: "Bonde født og kvajet opdraget." Derimod havde folk med tilknytning til havnen og værftet i Helsingør, – eller søfolk i det hele taget – en hel anden status i fiskernes verden.

Lejerne imellem har der også hersket et vist modsætningsforhold. Dette kan blandt andet ses af de navne, som fiskerne fra de forskellige lejer hæftede på hinanden, når man mødtes, og *bølgerne gik højt*. Dem fra lejerne rundt omkring Helsingør så skævt til gillelejerne. De boede så langt væk og holdt sig noget for sig selv, så de blev kaldt *Kinesere*. Villingebæk var kun et lille leje, men hvorfor folkene derfra blev kaldt *Haner*, vides ikke. Hornbækkerne fik mange børn og var overalt, de blev kaldt *Rotter*. I Aalsgaarde må de have været særlig vilde og listige, for der blev de kaldt *Katte*.¹⁴

Syd for Kronborgpynten var de *pandekaver*. Den betegnelse blev brugt på fiskerne fra Snekkersten, Skotterup, Espergærde og Humlebæk. Det kom sig af, at fiskerne fra disse lejer var de første på kysten, der lagde sig efter den nye skik med blankskyggede kasketter, som de havde set mange skipper og lodser bruge. Men en flad kasket, ja det var nu en *pandekave* og dem der bar dem, det var *pandekaver*. Der var bare det ved det, at kasketterne

efterhånden fandt udbredelse på alle lejer, og så forsvandt også drillenavnet for kasketterne. Det er kun på humlebækkerne, at navnet siden er blevet hængende og det er nok også mest sletteboerne, der bruger det om dem.

Som før nævnt har man tilskrevet sletteboerne syd-europæiske aner. Det er formodentlig af samme årsag, at fiskere fra andre lejer har taget sletteboerne for at være *tørkere* og sletteungerne *tørkeryngel*.

Sletteboerne har altid haft deres egen strid med humlebækkerne. Den ældst kendte batalje mellem folk fra de to lejer er hentet frem fra arkiverne af Asger Schmelling i bogen om Humlebæk Fiskerleje. Det var i kapertiden først i 1800tallet, hvor englænderne kort forinden havde taget vores flåde. Da Sverige støttede England, var svenskerne også vores fjender, men det forhindrede ikke almindelige mennesker i at drive den trafik over Sundet, som de plejede.

Peder Madsen på Sletten købte flere både hos bådebyggerne på Skånekysten. Mindst én af dem blev videresolgt til Holmen, hvor den tjente som model for flere nybygninger.

I februar 1812 havde Peder Madsen på Sletten sendt sin svigersøn strandfoged Jens Andersen og fisker Peter Petersen, begge fra Sletten til Raa for at hente en båd og et læs egebord til en anden båd,

som han var ved at få bygget ved Vedbæk. Da de nærmede sig de hjemlige strande et godt stykke ud for Humlebæk, blev de antastet af den *Kongelige Patrouliebaad*, som var stationeret ved batterierne ved Humlebæk. Føreren af patruljebåden, Osmund Aanensen havde blandt andet til opgave at kontrollere for eventuelt smuglergods. Selvom Jens Andersen hævdede, at transporten var angivet hos forvalteren i Vedbæk, så blev de indbragt til Humlebæk for nærmere undersøgelse, da de ingen skriftlige beviser havde for, at det forholdt sig som de sagde. Jens Andersen havde under anholdelsen tildelt Osmund Aanensen en række ærekrænkende og fornærmende udtalelser, blandt andet havde han tiltalt ham med "Du". Den efterfølgende klagesag over Jens Andersen gav ham *Fængsel paa Vand og Brød i tre Dage*, medens Peter Petersen blev fri for tiltale. Under sagen kom det frem, at Jens Andersen og Osmund Aanensen udmærket kendte hinanden. For nylig havde de været i samme selskab som gode venner, men det skulle ikke komme Jens Andersen til gode i denne sag. Da de den pågældende dag endelig havde fået lov til at sejle videre, havde et vidne hørt Jens Andersen råbe:

"Til Lykke med Priisepengene. Dem fik Du ikke mange grønne Kioler for."¹⁵

På Sletten så man ned på humlebækkerne. De var livegne, blev der sagt. Det kom sig af, at humlebækkerne havde været fæstere under Krogerup og først fik deres huse som fast ejendom i 1944. På Sletten havde de været fæstere på krongodset og havde haft skøde på husene siden 1860.

Det kunne være svært for udenforstående at se, hvad det var, der skilte de to befolkninger. En ældre fisker på Humlebæk blev engang spurgt af en landligger, hvilken forskel der egentlig var mellem de to befolkninger.

"Ja! – De' ska' je' så'ment gerne si'e dem, min goe' mand. Når vi her nede i Humlebæk spiser, så har vi voksdug på bordet, men når de dernede i Slætten æder, så har de kuns Socialen"

Sletteboerne har ord for at være besværlige at omgås, og de skulle have haft svært ved at indordne sig disciplinen i flåden. De blev ofte placeret på de mindre fartøjer, hvor de lettere kunne indpasses. Men det kunne også tolkes sådan, at man der kunne drage den bedste nytte af deres befarenhed. De var trofaste i videste betydning og fædrelandskærlige.

Krestine Svendsen har fortalt sit barnebarn Christian Hansen, at sletteboerne følte sig frie, født af frie folk i modsætning til humlebækkerne, der ikke engang ejede deres egne huse, men var underlagt godsejeren på Krogerup. På ét punkt var hun misundelig på humlebækkerne. De boede nær ved den fælles kirke, men som hun sagde: De gamle havde det værre end os, de måtte gå helt til Asminderød.

Nu var det ikke sådan, at der i det daglige ingen forbindelse har været mellem de to lejer. Da man i 1814 skulle finde *en duelig Sømand* som havnefoged ved Humlebæk havn, var det Peder Madsen fra Sletten, der blev anbefalet. Selvom Peder Madsen ikke kunne godkendes på højere sted og således

ikke blev havnefoged på Humlebæk, så opholdt han sig der i sine sidste leveår hos sønnen David Rose Pedersen, der havde bosat sig der.

Det var mest ved de lokale baller, at modsætningerne for alvor kom til håndgribeligheder, når der skulle kæmpes om pigernes gunst. Humlebækkerne var ikke så glade for at komme til bal på Sletten kro, men sletteboerne mødte trofast op, når der var bal i *Sækkeraken*, som danseteltet ved Humlebæk kro blev kaldt.

Giftermål lejerne imellem kunne forekomme, men var ikke almindelige. I nyere tid huskes det, at den sidste fiskehandler på Humlebæk, Helge Hansen var født på Sletten. Ligesom fiskehandler, bundgarnsfisker og havneformand på Sletten, Kai Magnussen kom fra Humlebæk.

Selvom man skulle regne disse modsætninger som hørende fortiden til, så er det alligevel ikke så længe siden, at den gamle strid fik ny næring og brød ud i lys lue. Humlebækkerne havde ålestade helt op til havnen i Sletten. På et tidspunkt i midten af 1960'erne fik de sat deres garn provokerende tæt ved havnen med gene for sejladsen til følge. Det gav nogle af sletteboerne lejlighed til at lufte det gamle sindelag. Sletteboerne satte åleruser rundt om bundgarnshovedet og humlebækkerne fjernede dem. Ved det efterfølgende retsmøde fik den ene part bøde for ulovligt fiskeri og den anden part bøde for selvtægt.

Humlebækkeren Thorkild Andersen, Tappernævsen på besøg på Sletten omkring 1950. Til højre Peter Christian Petersen, Vesterled.

En stor og en lille

Der var en ældre fisker på Humlebæk, der havde mistet sin makker. Han var død.

Nu var det jo sådan, at der ikke var så mange at vælge imellem på Humlebæk. Han var derfor begyndt at tage ud sammen med en stor og lidt brovtende karl, som ingen af de andre brød sig om at fiske sammen med. Det gik også udmærket en tid, konen havde nok at afsætte til sine faste kunder, men efterhånden undrede hun sig over, at de fisk, manden kom hjem med, ikke mere var særlig store. Hun ville ikke sige noget til manden, for det var dog trods alt godt nok, at han kom hjem med noget.

Konen forhørte sig så hos en af nabokonerne, om hun kunne give en forklaring.

“Ja’h, – men har du da aldrig hørt den? – når han *den store* deler fangsten foregår det på denne vis:

“Først får jeg en stor – så får dyv en lille – så får dyv en lille og så får jeg en stor – så får jeg en stor og så får dyv en lille.”

Historien blev hørt i fiskehuset på Humlebæk Havn. Hos Kamma og Frederik Klug i vinteren 1953.

Klugernes udflugt

Humlebækkerne og sletteboerne var arvefjender, for det meste i al venskabelighed, og sådan skulle det være. Til hverdag kunne de godt tale sammen mand og mand imellem, men var der konflikt, eller hvis de mødtes på værtshus og var flere sammen, endte det som oftest med slagsmål.

Fra Humlebæk huskes især brødrene Klug, men faderen Frederik Klug holdt sig heller ikke tilbage, når der var noget på færde. Sønnerne hed Emil, Georg, Martin og Albert, og så var der søsteren Emilie, der blev gift med slagter Hansen i Torpen.

Engang, hvor Frederik ville have sønnerne med til fodboldkamp i Idrætsparken i København, havde de været så længe om at få de ugegamle skægstubbe raget af og komme i søndagstøjet, at toget var kørt, da de nåede op til Humlebæk Station. Dengang kørte der ikke så mange tog om dagen som nu. De var ikke meget for at vende om og gå hjem igen, nu de var kommet i tøjet. De blev da enige om at tage en enkelt bajer på Sletten Kro. Tilfældet ville, at der åbenbart var de rigtige personer tilstede på kroen den dag, eller også er de i al hast blevet hentet til, for før nogen rigtig vidste af, hvad der havde givet anledning til det, var der et kæmpe slagsmål i gang – uden sin lige i mands minde.

Selv om sletteboerne havde ry for ikke at lade sig byde ret meget, så holdt klugerne sig heller ikke tilbage. Bataljen stoppede først, da det gik op for dem, at den gamle Frederik Klug, der dengang var

op imod de 80 år, lå på gulvet og i kampens hede var faldet så uheldigt, at han havde brækket det ene ben.

De to ældste klugbrødre, Emil og Georg, byggede hver deres hus på det nordlige hjørne af Kystvej og Gammel Strandvej, medens Martin og Albert Klug flyttede til Gilleleje, hvor de lå og fiskede jomfruhummere.

Engang havde gillelejerne stået inde på havnen og iagttaget, hvordan klugernes motorbåd blev ved med at sejle i cirkler lige uden for havnen. Pludselig styrede den så ret mod land i fuld fart. Da båden nåede ind, for de op og gjorde fast. Hvorefter de igen røg i totterne på hinanden og tumlede rundt på grønsværen i et afsindigt slagsmål. Det har været temperamentsfulde folk i den slægt.

Fortalt af Christian Hansen, Chrissers, oldebarn af Frederik Klug i 1993.

Øgenavne

Øgenavne kan have en praktisk betydning, men de har som regel også til hensigt at drille, gøre til grin eller i værste fald at håne. Det kan begynde i al uskyldighed med et kælenavn, man får som barn hjemme i familien, slipper det ud, kan det blive hængende på personen resten af livet.

Hvis der på samme tid er flere personer i byen med det samme døbenavn, kan det være praktisk med et øgenavn. Så kommer afvigelser ved folks udseende, talemåder eller karakterer i anvendelse. Kedelige øgenavne har mange måttet døje med i lang tid og først som ældre fået et afslappet forhold til. Forfatteren Holger Drachmann mente at:

“Der gror Øgenavne op overalt i de smaa Byer —”¹⁶

Et par fædre i Sletten kom uforvaret til at give deres sønner øgenavne i dåbsgave. Da *Kristian Banemand* gik på havnen efter en anstrengende fødsel, som han nok ikke havde deltaget så meget i, så var de andre over ham med det samme.

”Nå Kresjan – Hvo’n gek de’ så. Be’ de’ en tøs eller be’ de’ en pov?”

“De’ be’ en fyvleunge – ja han ligner akkurat en spårreunge i fjæset!”

Præsten døbte ham Ejner Petersen, men de fleste kom siden hen til at kende ham som *Spårre Ejnar* eller bare som *Spårren*.

Da *Spårren* var i sin bedste alder, blev han udpeget til havnefoged på Sletten Havn. Han fik en guld-resset kasket til at hævde sin myndighed med. Derefter blev øgenavnet også forgylt, således at han resten af livet kom til at bære navnet *Guldspurven*, der på Sletten nogenlunde udtales som *Gåldspårren*.

På samme vis gik det for Aage Christian Larsen. Da faderen, Jens Peter Larsen, kom på havnen efter at Aage var kommet vel til denne verden, blev han forhørt om resultatet:

“Ja – han æ li’ så rund i kraniet som den blanke måne.”

Det navn blev hængende på ham hele livet. Nyere tiders fiflerier har afstedkommet, at huset han boede i nu hedder *Månestrålen*.

Ganske uskyldige kælenavne, som i familierne var udsprunget af sjove udtalelser af vanskelige ord, kunne også blive hængende. Peter Christian Larsen, *Ø’betten*, havde som barn ikke så nemt ved at sige rødspætte. Peter Christian Møller havde det med at lægge ekstra tryk på den sidste del af sit navn, således at det kun blev hørt som *Cjang*. Men det navn brød han sig ikke meget om, og slet ikke når det blev brugt af fremmede. Men det var de færreste, der kendte hans rigtige navn. Engang hvor Peter Christian sad på kroen i muntert lag, var der en yngre person, som han ikke kendte, der

tiltalte ham med hans øgenavn. "Hvem har gi'et dig lov til at kalde mig sådan?"

Denne reaktion blev den anden meget forskrækket over, han havde kun hørt, at de andre kaldte ham *Cjang*.

For små hundrede år siden så der ganske anderledes ud i Sletten, end der gør nu. Hunde, katte og høns rendte overalt og der var ikke mange hegn og stakitter mellem husene.

Maler Aksel Holger Andreassen boede ved den Nor-

Der er selskab i haven hos Sigfred engang omkring 1950. Han sidder selv yderst til venstre: Karl Sigfred Jensen, Knægten eller Lodsén – Sønnen Jørgen Sigfred Jensen, Sorte Valde sidder midtfor – barber Delmar Jensen er i hvid kittel, efter ham: Jørgen Sigfred Jensen, Pittermand – Jørgen Jensen, Stolle – Kristian Larsen, Skaden – Åge Larsen Månen.

dre Havnegyde og havde blandt andet en søn Knud, der kom i bagerlære i Helsingør. Knud havde en øjenfejl og fik nogle stærke briller.

Men briller var også ret kostbare dengang, så der blev sparet på dem til skolebrug. Engang, da de som børn rendte og legede, mente han, at han havde gjort et fund.

“Åe se her – En broche!”

råbte han til de andre og stak fingrene ned i en hønes nybagte og kunstfærdige efterladenskab. Siden da hed han – blandt sine jævnaldrende – aldrig andet end *Hønselorten*.

Var man ikke så kendt, i byen kunne det være svært at holde styr på navnene. Der var tre slægter, der hed Petersen til efternavn. Hvem var så *Den Lille Pedersen*, sønnen hed *Lille Pe's Las*. Laurits Peter Petersen var bedst kendt som Peter Jacobsen, faderen hed Jacob Petersen. *Hans La'sen* eller *Hans Larsen* hed rigtigt Hans Laurits Peter Petersen, men faderen hed Lars. Havde man et ærinde hos Jens Claus Rasmussen i den *norreende*, så var det bedst at spørge efter *Jens Clausen*.

I midten af 1800tallet blev der lovgivet om faste efternavne. Før havde børnene fået efternavn efter faderens fornavn, således at Helle, der tidligere var et drengenavn, kunne blive til Hellesen eller Hellesdatter. Det tager sin tid før en ny skik rigtigt slår igennem, så der kunne let opstå overgangsnavne, som Peder Madsen Pedersen, der var officielt, og førnævnte *Hans Larsen*, der kun var et kaldenavn.

I små samfund som Sletten var det stadigvæk meget praktisk i hverdagen at få nævnt, hvor en person hørte til. Det kunne give navne som *Jacobs Poul* og *Pe' Svends La's*. Undertiden kunne det i sjældne tilfælde udarte sig således, at fire generationer blev nævnt i samme skynding for at forklare, hvem en person var: *Pe' Svendses Kresjan han Hans*. Svends søn, Peder, havde en søn, Kristian, hvis søn, Hans, det var der var tale om.

Morbror Jørgen hed Jørgen Jensen og blev også kaldt *Skam Dick*, men det gjorde det ikke nemmere, at hans fader også hed Jørgen Jensen og blev kaldt *Morbror*. Oprindeligt har det vel været et rent familieanliggende, men navnet *Morbror* kan ses på flere officielle papirer.

Når det nu var de samme få døbenavne, der var tradition for at bruge igen og igen, så kunne der også skelnes mellem personerne efter deres størrelse. *Den stor Pe'*, Jens Peter Jensen, *Den Store Poul*, Poul Peter Larsen og Kæmpen, Jørgen Christensen, var ikke til at gå fejl af. Med *Den store Jens*, Jens Rasmus Jensen var det anderledes. Han havde ikke så meget i højden, men ville vist gerne have haft lidt mere i drøjden.

Tykke Sjales, hed Svend Jensen, og *Lille Hans*, Hans Jensen Lillegaard, var stor nok, men han havde sit *Lille* fra slægten. Sønnen, *Den lille Hanses Hans*, blev også kaldt *Den næsvise Flue*, men det var noget med en sang han kunne. Hans Christian Larsen blev kaldt *Mureren i Krogen*, selvom han var lige så meget fisker som de andre. En søn, Niels Peter Larsen, blev kaldt *Ben Bolt*

efter omkvædet på en sang, han gerne gav i festligt lag.

Sådan kunne navne opstå af folks færdigheder eller mangel på samme. Om *Fejekosten*, Vilhelm Hansen, fik sit navn efter den gevaldige kost han havde under næsen, eller om det var den gårdkost, han altid stod med i hånden uden for huset, står hen i

det uvisse. *Inge da'e*, Laurits Petersen, var et besindigt menneske og kunne godt trække beslutningerne lidt i langdrag. *Den pæne Mand*, hed også Vilhelm Hansen, hans kone blev kaldt *Den pæne Kone*. Hun har sikkert sat pris på fint tøj og måske selv været ferm til at sy, i alle fald har de skilt sig ud fra, hvad der var almindeligt.

Jørgen Jensen, Morbror, der også blev kaldt, Skam Dick, er her fanget ind af sommergæst og fotograf Fiuern-dal engang i midten af 1930'erne. Garnskuret, der også havde tjent som grisehus lå bag huset på Gl. Strandvej 117. Huset i baggrunden (105) blev betegnet som thegrossererens eller Neihards efter en tidligere ejer.

Christian Laurits Jensen havde købmandsbutikken i den *Sønderende*. Som ung var han en flot fyr og noget af en balsheik.

Men dem var der en del af, så han blev kaldt *Kommissheiken*. Som årene gik og alle og enhver brugte navnet, kom han til at hedde *Kommesjaisen*. Det var lidt omstændeligt at sige til hverdag, så det blev efterhånden nappet af til *Sjejsen*, og som sådan huskes han nu.

Købmand Knudsen i kroens købmandshandel blev kaldt for *Labben*. Han gav kun kredit til de mere stabile og velbjergede kunder. Hvis en almindelig fisker kom og klagede sin nød, vinterdage hvor de på grund af isen ikke kunne komme på søen i længere tid, så sagde han til dem, at de måtte suge på labben.

Jens Peter Sørensen, som de kaldte *Gevinsten*, boede i et af de gamle huse i den *Norreende* af byen. Han var arbejdsmand og vist nok af fiskerslægt igennem sin bedste. Han kunne godt tænke sig at få part i en båd og begynde at fiske. Så ville tilfældet at den kvarte lod, han havde i klasselotteriet, kom ud med den store gevinst. Jens Peter fandt sammen med nogle, der stod med en ledig part og gerne ville have ham med. En af de første gange han var med ude blæste det noget op, og han måtte ofre voldsomt til Neptunen.

“Der røg gevinsten,”

var der en af de andre, der råbte til ham. Det kom til at holde stik, for inden længe måtte han afhæn-

de sin part af båden, hvorved han mistede det meste af kapitalen, men øgenavnet fik han lov til at beholde.

Siden kunne han på gaden blive mødt med det drilske spørgsmål:

“Er der noget på gevinsten.”

Det var langt fra alle piger eller koner på Sletten, der nåede at få et øgenavn, det var de sikkert ret tilfredse med. Mest almindeligt var det, at man kun brugte den sidste del af deres egentlige navn, hvor Kirstine blev til *Stine*, Marie til *Rie*, Hansine til *Sine*, for ikke at glemme Elinora der blev til *Nora*. Der var også nogle af konerne, der blev belønnet for deres færdigheder. Som for eksempel: *Kras Emma*, *Signe Matros*, *Pølse Katrine*, *Træsko Signe* og *Rulle Erna*. Hvad et par ældre navne som *Hammer Hanne* og *Marie Klinkers* kommer af, vides ikke. Ane Stenhugger havde aner på Stevns, hvorfra hendes far var kommet.

Anette *Skallen* samlede skaller i *landingen* (strandkanten). Hun havde dem liggende overalt inde og ude i den lille have foran. Hun var en stræbsom kone, der kom langt omkring og handlede med fisk. Hun trak af sted med en ladcykel, hvorpå hun havde kooen med fisk, men det var ikke meget at manden, *Ferdinand Bumse*, fik fra hånden.

Bertines Lisbeth og Åge Hansen havde sønnen Jørgen. Han er i dag en moden mand, der modsat de fleste andre i Sletten ikke har haft noget imod sit øgenavn. Selv om Jørgen Hansen af de fleste

har været bedre kendt som *Jørgen Trist*, så er han altid blevet anset for at være et rimeligt muntert og udadvendt gemyt.

Jørgen Trist (Hansen) har selv givet følgende forklaring på sit navn: Da han gik i første klasse og engang var på vej hjem fra skolen sammen med en legekammerat, genboens Vilhelm, kom de forbi Vilhelms moster *Mathe*, der boede ved Jacobsmindevej. Mosteren stod ved havelågen og kaldte dem til sig. Henvendt til Vilhelm fortalte hun en sørgelig historie om en eller anden fra familien, der var død. Drengene lyttede pligtskyldige til Vilhelms moster, og Jørgen udbrød flere gange på passende steder:

“Det var da trist! – ja – det var da trist”

Bagefter, da de gik videre, drillede Vilhelm ham:

“Det var da trist.” – “Det var da trist.”

Efter den tid hed Jørgen aldrig andet end *Trist*.

Mange år senere, hvor Jørgen Hansen var blevet jurist og arbejdede hos Fisker og Nielsen i København, sagde hans chef en dag til ham.

“Hør Jørgen, alle kalder dig Trist, de færreste ved, at du hedder Hansen, hvorfor tager du ikke og søger om navneforandring?”

Som sagt så gjort. Jørgen Hansen henvendte sig til rette myndighed for at søge navneforandring. Men der fik han at vide, at navnet Trist ikke var foreneligt med god dansk navneskik. Så gik han hjem med den besked og grundede en del over den for-

klaring. Kort tid efter fik han på arbejdet sager til behandling fra både en hr. Glad og en hr. Schur. Det fik så Jørgen Hansen til igen at møde op på rette sted.

“Når man kan hedde Glad og Sur, så kan man vel også hedde Trist!”

Så nu er *Jørgen Trist* ikke mere hans øgenavn.

Kilder

- 1 Jordbog til Frederiksborg og Kronborg Slotte 1582-83. Lensregnskaber, Rigsarkivet.
- 2 Halvor Pedersen: Skovshoved synger, side 25. 1982.
- 3 Troels-Lund: Dagligt Liv i Norden. Bind 3. side 282. 1879 / 1969.
- 4 Anders Uhrskov: Nordsjællandsk Folkeliv III, Sagn og Tro, side 177. 1923.
- 5 Niels Stenfeldt: Om Tikøb sogn i gamle dage, side 170. 1960.
- 6 Anders Uhrskov: Liv og Levned I, To gamle fortæller, side 59. 1927.
- 7 Knud Andersen: Elleve Maaneder paa Havet og een i Havn, s. 152, 154-55. 1933.
- 8 Anders Uhrskov: Fra Land og By, Fra Frederiksborg Amt, side 167. Årbog 1940.
- 9 L. Ingemann: Dansk Fiskerihåndbog Fiskeri og Fiskere i Fortid og Nutid. 1944.
- 10 Niels Bache: Den Helsingørske Færgemand Lars Bache. side 48-50. 1905.
- 11 Peter Michelsen: Om det såkaldte slottefiskeri. Handel og Søfartsmus. årbog 1953.
- 12 Anders Uhrskov: Som 6 – side 124. 1927.
- 13 Hans Ellekilde: Det gamle Gilleleje, side 52-63. 1940.
- 14 Asger Schmelling: Humlebæk Fiskerleie, Fra Frederiksborg Amt, s. 144-49. 1971.
- 15 Holger Drachmann: Ordbog over det danske sprog, bind 27, side 1458. 1954.

Der er altid blevet fortalt historier folk og folk imellem. Hver familie har deres historier, som de vender tilbage til, og som måske er blevet fortalt gennem flere generationer. Det samme kendes på arbejdspladser, i foreninger og andre steder, hvor man jævnligt mødes.

De mest bemærkelsesværdige og betydningsfulde hændelser, der sker omkring os bliver fortalt igen og igen. Det er ikke sikkert, at alt det, der fortælles, er helt sandfærdigt, men ved gentagelser bliver en hændelse til en historie formet af fortælleren. Sådan er det også med historierne fra Sletten.

På omslagets bagside ses:

Peter Laurits Petersen og Vilhelm Hansen på Sletten Havn engang omkring 1940. I daglig tale blev de kaldt Peter Jacobsen og Den pæne Mand.

